תלמוד בבלי · אחרונים · חכמת שלמה · סדר נשים

חכמת שלמה על קידושין

רבי שלמה לוריא [המהרש"ל]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חכמת שלמה על קידושין

רבי שלמה לוריא [המהרש"ל]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חכמת-שלמה-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 7
דף ד: 7
דף ה. 8
דף ה: 8
דף ו. 8
דף ו: 9
דף ז: 9
דף ח. 9
דף ח: 9
דף ט. 9
דף ט: 9
דף י. 10
דף יא: 10
דף יב: 10
דף יג. 10
דף יד. 10
דף יד: 10
דף טו. 10
דף טו: 11
דף יח. 11
דף יח: 11
דף יט. 11
דף יט: 12
דף כ. 12
דף כ: 12
דף כא. 12
דף כא: 12
דף כב. 13
דף כב: 13
דף כג. 13
דף כד. 13
דף כד: 13
דף כה. 13
דף כה: 13
דף כו. 14
דף כו: 14
דף כז. 14
דף כז: 14
דף כח: 14
דף כט. 15
דף כט: 15
דף ל. 16
דף לא. 16
דף לא: 16
דף לב. 17
דף לב: 17
דף לג. 17
דף לג: 17
דף לד. 18
דף לד: 18
דף לה. 18
דף לה: 19
דף לו: 19
דף לז. 19
דף לז: 19
דף לח. 20
דף לט. 21
דף לט: 21

דף מ 21
דף מ: 22
דף מא 22
דף מא: 22
דף מב 22
דף מב: 22
דף מג 23
דף מד 23
דף מד: 24
דף מה: 24
דף מו 25
דף מו: 25
דף מז 25
דף מח 26
דף מח: 27
דף מט 27
דף מט: 27
דף נ 28
דף נ: 28
דף נא 28
דף נא: 28
דף נב 28
דף נב: 29
דף נג 29
דף נג: 29
דף נד 29
דף נד: 29
דף נה 30
דף נה: 30
דף נו 30
דף נו: 30
דף נז 31
דף נז: 31
דף נח 32
דף נט 33
דף נט: 33
דף ס: 33
דף סא 34
דף סא: 34
דף סב 34
דף סב: 35
דף סג 35
דף סג: 35
דף סד 35
דף סה 35
דף סה: 36
דף סו 36
דף סו: 36
דף סז 36
דף סז: 36
דף סח 36
דף סח: 36
דף סט 36
דף ע 37
דף ע: 37
דף עא: 37
דף עב 37
דף עב: 38
דף עג 38
דף עג: 38
דף עד 39
דף עה 39
דף עה: 39
דף עו 39

דף עו: 40
דף עח. 40
דף עט. 41
דף עט: 41
דף פא. 41
דף פא: 41

דף ב.

תוס' בד"ה האשה כו' דהא גבי יבמה כו'. נ"ב הוא ראיה למה שאמר דמשום הכי קתני בה"א היכא דקאי אקרא דאל"כ אמאי תנא היבמה בה"א ובתולה בלא ה"א דאף אם תאמר דמהכא אין ראיה דדרך לשנות איש ואשה בכל דוכתין בה"א אלא יבמה קשה אם לא משום דיבמה קאי אקרא ומ"מ קשה מהאשה שנתארמלה דלא קאי אקרא מאי איכא למימר והתוס' (הקשו) בריש כתובות [כתבו] שדרך לכתוב ה"א גבי איש ואשה בכל דוכתין וא"כ התוס' דהכא דלא סבירא להו האי שנויא מאי איכא למימר וצ"ל דהתוס' דהכא סבירא להו מאחר שמצינו פעם אחת בקרא איש ואשה שונה אח"כ בכל איש ואשה בה"א ודוק (עיין במהרש"א):

בד"ה בפרוטה כו' מפרש שוה כסף כו' כצ"ל:

דף ב:

גמ' אי נמי שדות בכסף כו'. נ"ב פי' אי נמי לא נילף משדה אשר קנה אברהם אלא נילף משדות בכסף יקנו כך מוכח מדברי התוס':

שם כי תלקח. נ"ב ס"א תקח ועיקר (עיין במהרש"א):

רש"י בד"ה בודקין כו' ובמראה כו'. נ"ב פירש"י בסוף נזיר שראה שד או דבר אחר ונפחד והרמב"ם פי' שראה אשה יפת תואר ותערב לו לתשמיש אף שלא הרהר מקודם או שהרהר לתשמיש אף שלא ראה בדמיון האשה ע"ש:

תוס' בד"ה א"נ כו' א"כ הוה ליה לאתויי כו'. נ"ב פי' דאין טעם לדבר לומר א"נ בכדי אם לא שיש עילוי בדבר אחרון יותר מן הראשון וכאן הוא איפכא דשדה אשר קנה אברהם הוא בתורה יקרא זה הוא בנביאים וק"ל (עיין במהרש"א):

דף ג.

רש"י בד"ה התם כו' דמילתא הוא הס"ד:

בד"ה כוי כו' ספק בהמה הס"ד:

בד"ה ויש בה צ"ל יש בה:

בד"ה שווין כו' וכן ד"ה ושווין כו' וכן ד"ה שאין שוין כו' צ"ל במקום שוין שוה:

תוס' בד"ה אתרוג כו' הרי היא של שביעית כו'. נ"ב ובפ' מקום שנהגו יש קצת בענין אחר וזה לשונו ופי' ר"ן דהכא בספיחי שביעית שיצאו חוץ לשביעית דאסורים מדרבנן בכדי שיעשו כיוצא בהן וסבר ר"ש שאר ספיחים אסורים במוצאי שביעית דכשיראו

אותם גדולים יסברו שלקטו בשביעית אבל ספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה לא גזרו בהן אטו שאר ספיחים דכשיראו אותם גדולים לא יסברו שלקטו אותם בשביעית שדרכן ליגדל הרבה בזמן מועט ע"כ:
בד"ה ואשה כו' בחדא וה"ק מדישראל כו' כצ"ל:

דף ג:

גמ' מניינא דסיפא למעוטי חליצה כצ"ל ונ"ב נ"ל:
תוס' בד"ה ואימא לדידה כו' דלקמן במסקנא כו'. נ"ב פי' כי יקח ויצאה חנם וגו' ועביד צריכותא אהדדי וא"כ אי סד"א דאתי מיתורא דשניהם א"כ לא בעי למיעבד הני צריכותא ודו"ק (עיין במהרש"א). בד"ה וכ"ת כו' ממה שאינו על ידי אביה. נ"ב כלומר ואינו על ידי אביה נילף מבושת והגם שאינו על ידי אביה והוא שלו וק"ל:

דף ד.

גמ' אין כסף לאדון זה כו' נ"ב ותימה איך נלמד מיו"ד דאין כסף אין כסף לאדון זה והלא אינו דומה בלמד למאי דמייתי ראיה מיניה דהתם דרשינן אין לו עיין עליו וכן לענין ירושה גבי אם אין לו בן דרשינן נמי בבבא בתרא עיין עליו ולא אישתמיט בכולה תלמודא למדרש מן היו"ד רבויא מאחר דבלא יו"ד נמי הוא לשון אין על כן נ"ל דתלמודא לפום ריהטא קאמר הכי אבל אנו ילפינן מאן כסף ימי בוגרת ומיו"ד דאין כסף דרשינן נמי עיין עליה שבכל ענינים תצא בלא כסף אפילו בימי נערות ואשתאר ויצאה חנם למידק ויצאה חנם מאדון זה אבל לא מאדון אחר ולפי שבאין כסף ניחא ליה למדרש ומבורר יותר יליף התנא מאין כסף ודו"ק נ"ל:
שם נפקא לה בנערות כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה זרע פסול כו' נ"ב ול"נ לפרש זרע פסול פצוע דכה וכרות שפכה וזהו יותר מסתבר דבעי ריבוי מפסול ממש דמאיזה טעם זרע כשר יפסול ולא זרע פסול לאפוקי פצוע ה"א לא יפסול מאחר שאינו ראוי להוליד ולהרבות זרע א"כ ה"א דלא ליהוי בכלל זרע קמ"ל ודוק. מ"מ מתני' דיבמות אירי להדיא בזרע זרעה שהוא ממזר ע"ש:

דף ד:

תוס' בד"ה היכא כו' הרי אתה מקודש לי כו' כצ"ל:
בד"ה אמה העבריה כו' בסוף הדבור לא הוי אתיא בקל וחומר כו' נ"ב ואין להקשות א"כ היכי הוה דרשינן ובעל למעוטי אמה העבריה הא אשה גופה לא נקנית בביאה די"ל הכי

הוה דרשינן זו היא שראויה לביאה מאחר שכבר לקחה בקידושין של כסף והיא אשתו אבל אחרת אינה ראויה לביאה אפילו יש לו כבר קנין ושייכות בגווה כגון אמה העבריה ודוק (עיין במהרש"א):

דף ה.

רש"י בד"ה שטר כו' אם כתב לגזבר שטר כו' נ"ב ויותר היה נראה לפרש שאם יש לו שט"ח על חבירו אין פודה בו וק"ל:

תוס' בד"ה שכן פודין כו' שכן פודין בו הקדש נ"ב וממה הצד משניהם לא אתא דאז ניפרך פירכא כל דהו מה הצד השוה שכן הנאתה מרובה כדלקמן וק"ל:

דף ה:

גמ' שכן פודין בו כו' נ"ב תימה איך שייך לעשות פירכא כל דהו כה"ג שאינה שייך בחופה כלל ופירכא כל דהו לא פרכינן אקל וחומר דאתא בחד צד וכן מאי דמסיק ביאה תוכיח כו' ואיך שייך לפדות קדשים בביאה ואפשר ליישב מאחר דהאי ק"ו אית ביה פירכא דנימא דיו אסוף דינא נהי דסבר כר"ט דלא פרכינן דיו היכא דמיפרך ק"ו סוף סוף לאו ק"ו מעליותא הוא והוי כמאן דאתי מתרי צדדי ופרכינן כל דהו ומותבינן תוכיח ג"כ כל דהו אפירכא כל דהו ונוקמיה ק"ו אדוכתיה והעיקר נראה בעיני דתלמודא דהכא דפריך מה לכסף כו' אינו בא מכח פירכא למצוא מעלה וחומרא אחריתי מה שיש בכסף ואינה בחופה אלא הכי קפריך לעולם אין אשה נקנית בחופה ולא משום גריעותא דחופה אלא שאין הדעת נותן שתהא האשה נקנה לבעלה קנין עולם בשום אופן ומה שאתה מוצא שנקנית בכסף הוא לרוב מעלת הכסף וחזקו שהרי מוציא קדשי שמים מחזקתם מה שלא תמצא האי מעליותא בחופה ומש"ה קאמר שפיר ביאה תוכיח ודו"ק:

רש"י בד"ה כסף באישות כו' קונה כאן כו' נ"ב פי' דלא תימא א"כ נימא דיו ולא תהא חופה קונה בעל כרחה אפילו ברצון האב ודו"ק:

בד"ה בקדושין כו' כי האי לישנא ונ"ב פירשתי בקידושין וכן בר"ן ונמחק נתן:

תוס' בד"ה הכא כו' האומר לחבירו מודרני ממך כו' כצ"ל:

דף ו.

רש"י בד"ה במאי כו' או לא היכי דמי כו' הד"א:

דף ו:

גמ' הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך כו' הרי אתה לעצמך כו' כצ"ל:

דף ז:

תוס' בד"ה ש"מ כו' וא"ת ל"ל לר' יוחנן כו' נ"ב פי' למה אנו צריכין לדברי ר"י והלא לשם מהמשנה שמעינן כדאי' התם ע"ש אבל אינו מקשה על רבי יוחנן עצמו מה חידוש השמיע אותנו בדינו כי הוא השמיע ותמורתה כיוצא בה. וכן מתרצים התוס' בעצמם לשם שהקשו על ר' יוחנן וק"ל ולכן מסקין התוס' מייתי דברי האמוראים כלומר לכך מביא לנו התלמוד דברי רבי יוחנן נ"ל:
בא"ד דפריך מר"ש כו' נ"ב ואפשר דברירא ליה לתלמודא דרבי שמעון סבר במקום אחר האי סברא דלא אמרינן מיגו דנחתא כו' מאחר שאין ראוי לקדושת הגוף ולכן שייך עליו עד כאן לא קאמרי רבנן כו' ולא על ר"א ודו"ק. אחר כך עיינתי בפרק כיצד מערימים כנזכר לעיל בתוס':

דף ח.

גמ' דלא קייצי לא לא הכי קאמר כו' ונ"ב ס"א ואידך ה"ק כו' כצ"ל:

דף ח:

גמ' מחייבת ביה אתה כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה מנה כו' אינו שוה כאן כו' נ"ב ס"א אינו שוה כלום כו':
תוס' בד"ה מנה כו' עד חמשין זוז כצ"ל:

דף ט.

גמ' הב לי חד שוכא כו' נ"ב ס"א שיפא כו':
שם תגא דמלכא נ"ב ור"ח פי' אפילו נתן לה כתר מלכות אינה מקודשת ר"ן:
תוס' בד"ה [הא] (מכר צריך להיות מוכר) כו' הבעל כותבו ודמי למוכר כצ"ל. (עיין במהרש"א):

דף ט:

גמ' ולרבא דאמר בר אבינא כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה א"ל אביי כו' בעולה בשלא כדרכה כו' כצ"ל:

דף י.

תוס' בד"ה ומקבל כו' שאמרה לו התקבלי כו'. נ"ב בירושלמי ובפי' ר"ש איתא להדיא שאמרה הבא לי גיטי ממקום פלוני ומ"מ נראה שהוא לשון התקבל לי גיטי במקום פלוני והא ראיה ששואל לשם והלא ר"א אוסר מיד בפ' התקבל וזה לא איירי לשם אלא בהתקבל דחייש דילמא מיד אחר הליכות שליח מן העיר ומצא הבעל כו' ומשני כיון שאומרת ממקום פלוני כמו שאומרת אל יהא גט אלא בי' ימים כו' ש"מ בקבלה איירי:

דף יא:

רש"י בד"ה ורבותינו מפרשים כו' אף כלים דבר חשוב כו' נ"ב נ"ל טעות וצ"ל כל דבר כי רש"י לשם בהדיא גורס אף כל דבר חשוב כי לשם אתיא אליבא דשמואל והוא דורש יצאו כלים למה שהן שאין צריך חשוב לכן גרסינן אף כל דבר חשוב. (עיין מהרש"א):
בד"ה בשקל הקדש כו' צורי שקל כו' הד"א. בד"ה דחזקיה כו' השאר ואמרי' כו' כצ"ל:

דף יב:

גמ' גבי שבויה נמתק ונ"ב בס"א אין זה ויש גורסין גבי שבאי:
רש"י בד"ה ועל חתנה כו' מחתנה הראשון הס"ד:

דף יג.

רש"י בד"ה וורשכי כו'. נ"ב חבילת משי פרק הזהב:

דף יד.

תוס' בד"ה ותהא כו' נאמר עתה להפך כו' כצ"ל:

דף יד:

רש"י בד"ה אזנו כו' ונתתה באזנו הס"ד והשאר שייך לדף שני:
בד"ה ההיא מאוזן ומיעוטא כו' כצ"ל:

דף טו.

גמ' דת"ק דאמר מוכר עצמו כו' כצ"ל:

דף טו:

רש"י בד"ה ואם לא כו' וגו' הס"ד:
בד"ה אי הכי כו' משתמע שיעבוד דיצא בשנת היובל אקרובים כצ"ל:

דף יח.

גמ' בכפילו בגניבתו ולא בזממו כו' אמר רבא ל"ק כו' אמר רבא בהא כו' ה"נ נמכר בגניבתו כו' סבר רבא למימר כו' כצ"ל:

דף יח:

רש"י בד"ה יעוד צ"ל הא יעודי כו':
תוס' בד"ה כיון כו' איכא למיטעי ור"א כו' כצ"ל והד"א:
בא"ד בתוך אותיות הפעולה כו' נ"ב אם לא שהוא מצד חסירות ויתירות כגון פועל לפעמים הוא חסר פעל וכן בונה בנה עושה עשה אבל אין מן החיוב לכתוב בוי"ו וכן מה שהוא נכתב לפעמים מלא בוי"ו אינה מצד החיוב:
בא"ד מדלא כתב בבוגדו בוי"ו ונ"ב צ"ע דלעיל קאמר דאין לדקדק ממה דכתיב בלא יו"ד כי אין דרך לכתוב בין אותיות הפעולות יו"ד או וי"ו וי"ל דלעיל בעי ר"א ודייק להוציא ג"כ מלשון המסורת שהוא לשון בגד מדלא כתיב בבגדו כו' על כן כתבו דאין לדקדק מזה כלום כי אין דרך לכתוב בין אותיות הפעולות יו"ד או וי"ו אבל השתא מפרש ר"א בבגדו אליבא דמסורת כפשוטי שהוא לשון בגד שהרי לא כתיב בבוגדו בוי"ו א"כ הוא כפשוטו ולא שדייק מדלא כתיב בוי"ו שבע"כ הוא לשון בגד ודו"ק היטב בלשון התוס' ותשכח. (עי' במהרש"א):

דף יט.

תוס' בד"ה במלוה כו' שלא בשעת הלואה כו' נ"ב והיינו כדעת הרא"ש שמוקי לעיל במשכנו שלא בשעת הלוואתו כו' וכדברי התוספות דמסכת ב"מ וחוזר מן דברים הראשונים שכתבו שמדבר בכל ענין נ"ל וק"ל:
בא"ד בשעת הלוואה איירי כו' נ"ב וכגון שיש לו משכון ממנה:

דף יט:

תוס' בד"ה ולר"מ כו' מדרבנן אדרבנן כו' נ"ב פי' דודאי מאן חכמים ר' יהודה לפירושו שהלכה כר' יהודה גם כן לגבי ר"מ:

דף כ.

רש"י בד"ה מ"ש דקתני לא הרגיש דמשמע אם לא הרגיש סופו לבא לכך ובכולהו כו' כצ"ל:

דף כ:

גמ' תלמוד לומר גאולה כו' נ"ב נ"ל טעות גמור כי זה הפסוק נאמר אצל בית וכך גרסינן תלמוד לומר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו וכן ראיתי בס"א. שם דרשינהו רב נחמן בר יצחק נמחק בר יצחק ונ"ב בס"א אינו ונ"ל שהוא רב נחמן סתם דאל"כ יהיה קשה לתוספות שפירשו בסוף פרק כל הגט שרב נחמן בר יצחק הוא חבירו של רב אשי והוא קטן מן רבא ויתיב אחוריה דרבא א"כ רב יוסף שהוא רבו של רבא והוא חבירו של רבה איך קלסיה לרב נחמן וק"ל:

שם שלוה וגואל וגואל לחצאין כו' כצ"ל וכן בכ"מ בגמרא ברש"י ובתוס' בדף זה ובדף השני צ"ל לוה וגואל וגואל לחצאין:

רש"י בד"ה זה הנמכר כו' ולא לשם אלוהות כצ"ל:

בד"ה שדה כו' ולא כתיב כדי כצ"ל והס"ד:

בד"ה ואם גאל כו' שמצינו ר"ש דריש טעמא כו' מיורשים לפי כו' כצ"ל והד"א:

דף כא.

גמ' בהדיא כתיב בהו יגאלנו יגאלנו יגאלנו שלשה כו' וכן בעמוד ב':

רש"י בד"ה בשנה כו' אין למוכר לגאול כו' כצ"ל:

בד"ה מאי כו' לארץ הס"ד:

דף כא:

רש"י בד"ה וחכמים כו' שבמשפחתו והיאך כו' כצ"ל והד"א:

דף כב.

רש"י בד"ה אטו כו' וכל סוף שש מאחר שהתחיל בה נקרא סוף כו' כצ"ל. תוס' בד"ה שלא ילחצנה במלחמה כו' עלי אל המלך כו' כצ"ל:

דף כב:

גמ' רב אחי בר אדא כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מה נשתנה כו' ת' שנה כו' נ"ב ואני קבלתי בעבור שהקב"ה גזר עליהם ת' ומחיבתם דילג על הקץ כדי למהרם לעבודתו והתחיל למנות הת' משנולד יצחק וק"ל:

דף כג.

תוס' בד"ה ואיכא דאמרי כו' וכאבא שאול אמילתא קמא נמי קאי כו' כצ"ל:

דף כד.

רש"י בד"ה על מנת שתפדי כו' הלכך זוזי הוי דבעל כו' כצ"ל:
בד"ה שאין חוזרין אם נטלן הס"ד:
תוס' בד"ה רבי אלעזר אומר כו' דהלכה כרב ששת מההיא דנדרים ומפרק בן סורר כו' כצ"ל:

דף כד:

רש"י בד"ה אי כתב כו' לחפשי ישלחנו מעיקרא כו' כצ"ל:
ד"ה לחותר לו כו' צ"ל לחתור לו כו':
בד"ה מושחת נפקא לן כו' כצ"ל ונמחק ושחתה:

דף כה.

גמ' אמר רב חסדא והוא שנספרת כו' כצ"ל:

דף כה:

תוס' בד"ה בהמה גסה כו' פי' בפרק המוכר כו' משיכה קונה בסימטא ובחצר של שניהם מסירה קונה כו' כצ"ל:

דף כו.

מתני' עם נכסים שאין להן אחריות כל זה נמחק ונ"ב נ"ל טעות כן מוכח מפרש"י למעיין ביה וכן באלפסי אינו:

דף כו:

תוס' בד"ה ולכתוב עליה כו' אלא על קרקעות אבל כו' שיכול לכלותם כצ"ל. ונ"ב פי' ובעבור זה אין דרך להלוות לו:
בא"ד שאין לו קרקע ומילתא כו' ור"ת פי' כו' כצ"ל. ונ"ב ובפרק השולח פירש"י כזה וכן הביאו אותם התוס':

דף כז.

תוס' בד"ה מעשה ברבן גמליאל כו' כי לא היה מתוקן כו' נ"ב ואע"פ שקצת מגומגם כי מתוך פירושו משמע שהפרישם כבר רק שלא היה מוציאן עדיין מביתו והגיע זמן הביעור וכן פירשו התוס' בהדיא בפ"ק דב"מ אכן נ"ל ליישב כי התוס' סוברין בכאן שמתחלה לא הפרישן ולישנא דמתניתין מסייעא שאני עתיד למוד וק"ל אלא אפשר בביתו אמר מקודם מה שאני עתיד להפריש יהא מעושר רק שעדיין היו צבורים ומונחים במקום אחד וכן פי' ר"ש בסדר זרעים ע"ש (עיין במהרש"א). :

דף כז:

תוס' בד"ה אלא דקני לה הא טומאה תחת אישך כו' כצ"ל:

דף כח:

רש"י בד"ה ה"ק כו' כולה מתניתין כו' נ"ב פי' לפי האמת אבל לפי הס"ד ה"ק מטבע שהוא חשוב קונה בחליפין ויש דמים נמי שהן כחליפין ודו"ק:
תוס' בד"ה ה"ק כל הנישום כו' אפילו שור חי כו' נ"ב ברש"י שלנו אינו ע"כ נראה לי דעתו של רש"י הכי דס"ל שור חי דומה לכלי ומשום הכי לכ"ע קונה בחליפין ותדע דאל"כ למה מגיה התרצן דהכי קאמר כיצד כו' בשר שור (ואי) [אלא ודאי] משום דבא להשמיענו רבותא צריך להגיה והא ראיה בפרק הזהב דפרש"י לשם דשור חי אינו כלי כתב דלא גרסינן בשר שור אלא בודאי ס"ל בהאי שמעתתא דהוא כלי ומש"ה לא מתיישב לשון כיצד דהא מתחלה איירי במטלטלים (בדבר) על כרחך צריך להגיה בשר שור שהוא ג"כ

פירות כמו כל המטלטלים וקושיא דפריך לרב נחמן אינו אלא מכל הנישום ודוק. ותימה לי על פירש"י דבב"מ שעלה בדעתו לפרש שאינו כלי א"כ מאי פריך ולמאי דסליק דעתא מעיקרא מאי כיצד כו' ולבתר הכי פריך הניחא כו' אמאי לא פריך לרב נחמן כפשוטו ממתני' דקתני שור בחמור דנקנה בחליפים ולפי מה דפרישית שהוא כלי לק"מ:

דף כט.

רש"י בד"ה לא יהא כו' מעותיו דקנאו במשיכה כו' כצ"ל:

בד"ה ואיהי כו' מפקדא אמו מנין כו' כצ"ל:

בד"ה ואיהי מנלן כו' דהא קרית ביה תיפדה כו' כצ"ל ונ"ב מפירש"י דהכא משמע דבכל הסוגיא לא דרשינן מיתורא כלל אלא הכל מחדא תפדה אתיא דקרינא ביה תיפדה וכן איתא בריש להדיא ואיני יודע אמאי לא דרשינן לפדות עצמו מיתורא דקרא דכתיב בפרשת קרח אך (בכור בניך) פדה תפדה [את בכור האדם] ונימא לרבות פדיון עצמו ותפדה תיפדה לא דרשינן אלא לכללא כו' כדמסיק כל מי שמצווה לפדות כו' ודומה לזה לקמן בסוגיא גבי ללמדו תורה דיליף לימוד לעצמו מקרא אחרינא ולמדתם ושמרתם לעשות ולא דרשינן ולמדתם ולימדתם אלא לכללא כל שמצווה ללמד כו' ואין לומר דאמרינן דברה תורה כלשון בני אדם כמו עשר תעשר הלא פירשו התוספות בפרק אלו מציאות דלא אמרינן הכי אלא היכי דמוכחי קראי דליכא למידרשיה לרבות אבל מן הסתם לעולם דרשינן לרבויי. (עיין במהרש"א):

דף כט:

גמ' ורבנן סברי מלוה כו' נ"ב ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמי וצ"ל האי דקאמר ר"י טעמא שזה מצותו על אביו היינו ליתן טעמא כדי שלא יהיה אונאה וקשה א"כ מנלן דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דלמא כ"ע סבירא להו ככתובה בשטר דמי דתנא קמא סבר דמצות גופו עדיפא בכל ענין והוה אונאה ורבי יהודה סבר דמצות בנו חשיבא ולא הוה אונאה והשתא פליגי שפיר כדמשמע בלישנייהו ממה שנאמר בטעמייהו דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דלא רמיזא פלוגתייהו במידי וצריך ליישב דרבי ירמיה סבר מאחר דקיימא לן דלא פליגי בחמש סלעים גרידא והכל מודים דגופא עדיפא וכל הכל מודים קבלה הוא כמו לא שנו א"כ בע"כ פליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דאל"כ איך לא מיסתפ' תנא דברייתא לסתום פלוגתייהו דלמא נפרש פלוגתייהו כפשוטו בה' סלעים גרידא אלא ודאי דקים ליה דהני טעמי לית ביה פלוגתא

פי' דכ"ע סבירי מצות דגופא עדיפא היכא דליכא אלא ה' סלעים וכ"ע סברי דמצות בנו קודמת היכא דאיכא ה' סלעים בבני חרי וה' סלעים משועבדים משום דזה מצותו על אביו וא"כ במאי פליגי אם לא דסברי רבנן דמלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר והוי בה' סלעים לחוד דגופא עדיפא:

שם למילף נפשיה דכתיב ולמדתם כו':

שם זריז וממולח נ"ב ס"א ממולא:

שם אפשר דמתרחש ניסא נ"ב אין הענין כאן שהיה אביי מסופק דא"כ היה רוצה להציל עצמו על הספק בנפש חבירו אלא הכי פירושו בודאי היה יודע אביי שלא יארע לו מאומה כי צדיק גמור היה רק שהיה מסופק שמא ינצל בנס נסתר כגון שלא יפגע בו ועל זה אמר אפשר דמתרחש ליה נס בנגלה כאשר אירע לכל הצדיקים הקדמונים וכן היה והוא מחמת ענותנותו אמר אי לאו דאיתרחש לי ניסא כו' כלומר אף לנס נסתר לא היה לכם לסמוך עלי ודו"ק:

תוס' בד"ה ואזיל כהן כו' על אביו ומצות בנו כו' כצ"ל ונ"ב תוס' שאנ"ץ:

דף ל.

גמ' אמר ליה רבא לרב נתן בר אמי אדידך על צוארי כו' כצ"ל ונ"ב ס"א ידך וכן ברש"י ונ"ב בספרים דגרסינן אדידך צריך לגרוס בפנים השיאהו אשה או הוה זהיר ללמדו תוכחות כל"א דרש"י אבל היכא דגרסינן ידך ה"פ בעוד ידך תקיפה עליו תהיה עליו ולא תסירם מעליו ודו"ק:

דף לא.

גמ' דרש עולא רבה כו' נ"ב רב עולא בר אבא:

דף לא:

גמ' דהות בעית למיסק לפוריא גחין וסליק לה וכל אימת דהוה נחית נחתת עלויה אתא וקא משתבח בי מדרשא וכו' כצ"ל. ונ"ב בירושלמי לא היה משבח עצמו אלא רבי טרפון חלה ונכנסו לבקרו אמרה אמו לחכמים התפללו על רבי טרפון בני שהוא נוהג בי כבוד אמרי לה עדיין לא הגיע כו':

שם איני יודע רתח פורתא כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א איתרח והוא לשון המתנה ואיחור וכן תמצא בפרק אלו מגלחין בסופו איתרח לי תלתין יומין:

רש"י בד"ה כגון אנא כו' לאבי ולאמי ועושין כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה רבי טרפון כו' אמה דרבי טרפון ירדה לטייל לתוך חצירה בשבת ונפסק קורדייקסין שלה והלך רבי טרפון ושם ידיו תחת רגליה כו' דורסת על ידיו והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למטתה ועוד בירושלמי כו' כצ"ל:

דף לב.

תוס' בד"ה ר"י כו' אל תחזיר יכול ישמע לו כו' כצ"ל:
בד"ה אורו ליה כו' ועוד דאמרינן בירושלמי נ"ב ס"א ראיה מירושלמי:
בד"ה דמחיל ליה כו' שהודיעו קודם לכן. נ"ב ורבה בר רב הונא לא בא אלא לידע אם בנו קפדן הוא ודו"ק. :

דף לב:

גמ' והא רבא משקי ביה הלולי כו'. נ"ב ונראה לי דהכי מקשה אמאי איקפיד רבא עלייהו דהא קחזו דרבא מחל על יקריה דהא עמד ומשקה עליהם אלא משום דס"ל דהרב שמחל על כבודו אינו מחול ומ"ה היה להם לקום וש"ת דרבא לא איקפיד אמה דלא קמו מקמיה אלא שהיה גנאי לרב פפא ולרב הונא שהם קמו והם לא קמו כאילו הראשונים שפלים לערך מעלותם ומחויבים לקום וכן משמע לישנא הני רבנן והני לאו רבנן כו' משום הכי מייתי ותו הא דרב פפא ודו"ק:
שם ולרב פנחס בריה דרב חסדא כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א בני דרב חסדא:
שם אנו יושבין ורבן גמליאל בר' עומד כו' נמחק בר' ונ"ב ס"א אינו:
שם אברהם גדול ממנו ושמש נמחק ונ"ב בס"א אינו:
שם ת"ל זקן ואין זקן כו' כצ"ל:

דף לג.

גמ' ומבית הכסא. נ"ב ס"א ואי אמרת בתי גוואי מי מצי מהרהר אלא לאו בבתי בראי:
תוס' בד"ה אין בעלי כו' ליתן בשור זה כו'. נ"ב קאי אמי שאמר שור זה עולה ואח"כ החרימו שחל החרם עליו וצריך ליתן דמי פדיונו לכהנים וקאמר שאין שמין אותו בכל שויו אלא אומדין כמה היה אדם נותן בעד שור זה כדי להקריבו עולת נדבה אע"פ שאינו חייב קרבן שהרי זה נמי לא אמר עלי עולה אלא זו עולה וק"ל:

דף לג:

גמרא ניטרח חיובא הוא נמחק. נ"ב בס"א אינו:

שם ולא תיחוש ליקרי דידי. נ"ב פי' שגם אני הייתי עומד מפניו אילו ראיתיו הא לאו הכי לא הוה ליה למיקם מקמיה דאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב אלא היכא דפליג ליה רביה יקרא כדאיתא בפ' יש נוחלין ר"ן:
שם ר"א ורבי יעקב כו' כצ"ל:

דף לד.

תוס' בד"ה תפילין וציצית כו' מדמתחלי במערבא כו'. נ"ב פי' בא"י התחילו לומר פסוק ראשון של ויאמר ולא היו גומרין פרשת ציצית ואמר אביי אנו מתחילין הפסוק ראשון כו' וכיון שהתחלנו נראה לנו לבני בבל שעון הוא להפסיק הפרשה:

דף לד:

גמ' ראיה מהקהל. נ"ב אבל בלא ג"ש אי אפשר לסתור הבנין אב דתפילין:
שם ראיה ביו"ד א' כצ"ל בכל העמוד בגמ' וברש"י:
שם מחג הסוכות. נ"ב ואע"פ שפי' התוס' אי לאו היקשא דמצה ה"א האזרח בא בעל כרחך לחייב נשים היינו כסוגיא דלעיל דקי"ל מה הצד של תפילין לפטור כל מצות עשה של הזמן גרמא אבל השתא דקי"ל בהאי סלקא דעתך דנילף כל מצות עשה שהזמן גרמא לחיובא מהקהל א"כ שפיר בא האזרח (לחיובא) [לפטורי] ודו"ק:
שם דהוה ליה ת"ת כו'. נ"ב הרי תלמוד תורה בודאי צריכה דאם לא כן הוי נילף ממורא לחיובא לשינויי קמא דהתובפות דעיקר קושיא נילף מת"ת ועוד אי לא כתיבא הוי נילף תורה ותפילין כולם לחיובא ממזוזה אלא בודאי פריה ורביה לא לכתוב ונילף מתלמוד תורה אמאי לא נימא הוה אמינא פריה ורביה חייב מקרא דאותם ונראה לי דבקושיא דפריך ולרבי יוחנן בן ברוקא כו' איתא נמי האי קושיא אלא דעדיפא מינה פריך ודו"ק. (עיין במהרש"א):
תוס' בד"ה ונילף מת"ת כו' שלא הזמן גרמא. נ"ב לפי הך שינויי לא סבירא להו לשנויי דלעיל הא דלא יליף ממזוזה דחד מינייהו נקט דהא אי אפשר למילף ממזוזה דאם אפשר למילף א"כ מאי פריך ונילף מת"ת לפטורא נילף לחיובא ממזוזה דטפי עדיף (עי' במהרש"א):

דף לה.

תוס' בד"ה אלא למ"ד כו' והיינו טעמא דמצות עשה כו'. נ"ב פי' דאל"כ לא מהני שום בנין אב בין למצות גרמא בין לאין גרמא דהא כתיב היקש גבי תפילין לפטור כל המצות

שאין גרמא כתפילין הא מצות גרמא חייבין ואע"פ שפירש"י דלא איצטריך להאי היקש מ"מ אין לסתור שום היקש מכח מה הצד ע"כ פי' דב' כתובין הוו כמו מיעוטי ודו"ק:
בד"ה משום כו' וי"ל דלית ליה דר' יוחנן כו'. נ"ב פי' אפי' בהוה אמינא ליתא דאל"כ הא צריך לכתוב פריה ורביה דלא תימא חייב מקרא דאותם כדפרישית לעיל (עיין במהרש"א):

דף לה:

רש"י בד"ה ולא זקן כו' והשחיתה הס"ד:
תוס' בד"ה הרי הוא כו' וי"ל כגון שהביא כו'. נ"ב פי' ואיירי שלא הביא ב' שערות ולא נולדו בו סימני סריס וה"ה דהוה מצי לתרוצי דאיירי שנולדו בו סימני סריס קודם עשרים וא"כ לכשיגיע לעשרים הוה סריס ודאי וא"כ אם גדל לו זקן אחר עשרים שנה היכא שנעשה כבר סריס לא מהני וכן פירשו התוס' בפרק הערל (יבמות דף פ ע"ב) ע"ש:

דף לו:

רש"י בד"ה אי דפנים הזאות דפנים כגון הפרוכת כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה כל מצוה כו' במס' ר"ה לענין ערלה אחד כו' כצ"ל:

דף לז.

תוספות בד"ה והרי שבת כו'. דכתיב שבת היא לה' בכל מושבותיכם כו' כצ"ל:

דף לז:

תוספות ד"ה מושב דכתיב רחמנא כו'. נ"ב זה הדבור על כל פנים אינו מבעלי התוס' דהא לקמן מפרשי דתרוייהו צריכי ולק"מ וגרסי' נמי בשמעתי' בזמן שבהמ"ק קיים והמכוון מזה הדבור יראה דה"ג במקום שבית המקדש קיים והוא מן הגליונים של תוס' ואעפ"כ הוא מהורס שהרי בפרק ע"פ לא מפקינן ממושבותיכם שום דבר אלא מבערב תאכלו מצות ולא פליגי שם תנאי אלא רבא סבר מצה בזמן הזה דאורייתא ונפקא מבערב תאכלו מצות ורב אחא סבר מצה בזמן הזה דרבנן ודריש קרא למידי אחריני ומסיק תניא כוותיה דרבא כו' ועוד מאי לישנא שכתבו דהאי תנא מפיק כו' הלא סתמא דתלמודא מסיק הכא לכ"ע וצריך אתה להגיהו ולתקנו בעבור שמרובה פסולת על האוכל ויש לו גירסא אחרת לא אביתי לנגוע בו יד עד יבא מורה צדק (עיין במהרש"א):

בד"ה בזמן דאיכא פסח כו' דתרי קראי מושבותיכם ובערב תאכלו כו'. נ"ב ותימה הלא מסקי' להדיא בערבי פסחים דבעי האי קרא לקובעו חובה בזמן הזה כמו שהבאתי לעיל ובפ' כל שעה נמי ר' יהודה ור' שמעון חד מפיק משבעת ימים תאכל עליו מצות לקובעו חובה בזמן הזה וחד מבערב תאכלו מצות ולא אישתמיט חד דבעי לחוצה לארץ ואם כן צריך אתה לומר דהאי קרא דמושבותיכם בעי לח"ל אפי' בזמן הבית וא"כ הוה ליה לתלמודא למימר סד"א במקום דאיכא פסח מאחר דאחוצה לארץ קאי בפרט מאחר שהקושיא עומדת נמי בזה הענין מושבותיכם דכתיב גבי מצה ל"ל כלומר פשיטא שנוהגין אף בח"ל ועל זה הוה שפיר קאי סד"א במקום פסח כו' א"כ נראה בעיני דתלמודא ס"ל השיטה דנוהג אף בח"ל שהרי בא"י אפשר לקיים על מצות ומרורים וא"כ היכא דליכא לקיים עם הפסח אזי מקיימים מצה ומרורים לחוד אלא דסד"א דאינו נוהג אלא בזמן דאיכא פסח אבל בשום מקום לא קמ"ל וא"כ הכא גרסינן חד לארץ בזמן שאין בהמ"ק קיים וחד לח"ל בזמן שאין בהמ"ק קיים נ"ל:

בד"ה ממחרת כו' וקלוי דהיינו חדש כו'. נ"ב ומ"מ טעם הנגינה שהאתנחתא תחת קלוי ומונח תחת מצות אינו מחוור לפי' וק"ל:

דף לח.

תוס' בד"ה צא מהן כו' ופריך בערכין מאי קאמר שבע כו'. נ"ב כך לשון הגמרא מקץ ז' שנים תשלחו והכתיב ועבדך שש שנים אמר רב נחמן בר יצחק ו' לנמכר ושבע לנרצע וז"ל רש"י והכתיב בצדקיה מקן שבע שנים משמע לאחר שבע שנים שאף שנה שביעית עובד והדר כתיב ועבדך שש שנים שש לנמכר כדכתיב שש שנים יעבוד ושבע לנרצע שהנרצע אינו יוצא עד היובל ואם נרצע ופגע יובל בשנה שמינית לרציעתו יוצא ביובל וא"כ משמע להדיא דמקן שבע שנים היינו בסוף שבע ולא כמו שפי' התוס' וצריך אני לפרש מתחילה דעת רש"י דאיך מפרש דיוצא בסוף שבע ויובל של השמינית מוציאו משמע אבל אם בא היובל בתוך ז' לרציעתו אינו יוצא והלא פרש"י להדיא בפי' חומש דיובל מוציא בין סמוך בין מופלג וכדאיתא בפ"ק דמכילתין אלא ר"ל דקרא קמ"ל דאינו יוצא אחר רציעתו בשש שנים כמו שיצא קודם דלא תימא מאחר שיצא מתחלה כ"ש שיצא בסוף שש והיובל מוציאו אפי' קודם שש קמ"ל דעובד יותר משש כלומר אפי' שבע שנים עובד היכא שבא היובל בשנת ח' וה"ה יותר והנה התוס' ס"ל דוחק דקרא קמ"ל דעוד שנה עובד יותר כלומר דאינו יוצא בשש א"כ בחד יומא יותר משש סגי ולאשמועינן דאינו יוצא בשש וה"ה יותר לכך פירשו הכי שש לנמכר ושבע לנרצע כלומר

במכירה יצא בשש כדכתיב קרא שש שנים יעבוד ולא יותר אבל הכא אינו תלוי בעבודת שש שנים אלא כלומר לפעמים תלוי בשנה השביעית שאם יש בו יובל יצא והיינו מקן מתחילת שבע ודו"ק (עי' במהרש"א):

דף לט.

גמ' בחוצה לארץ יורד ולוקט נמחק:
תוס' בד"ה לא קיימא לן כו' למעוטי כלאי זרעים כו'. נ"ב פי' אף ע"פ שהעיקר הוא בא למעוטי זרעים בכרם כמו שפירשו התוס' מ"מ כפשוטו נמי הוא דאיירי אף במיעוט כלאי זרעים דהא כתיב שדך ולא כרמך ותלמודא נמי סתמא קאמר למעוטי זרעים ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף לט:

גמ' התם בהליכתו ושאני כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה מתני' כו' ולפי' הקונטרס לאביי כו'. נ"ב ולי נראה דבודאי רש"י סבר שכך דעת המקשה דלעולם איכא שכר בהאי עלמא כגון שעושה מצות הרבה והוא צדיק גמור וכן הרשע כשהוא רשע גמור סובל נמי יסורין בהאי עלמא ולא כרבי יעקב אכל מ"מ לפעמים הקב"ה מביא יסורים על האדם בינוני למרק עונותיו כדי לזכותו לעוה"ב וכן להיפך בסתם רשע וא"כ פריך שפיר אהדדי במתני' משמע שמטיבים לו בהאי עלמא ובברייתא משמע דמריעין לו כדי לזכותו לעוה"ב ומשני אביי דמתני' נמי הכי סבירא ליה רבא אמר לעולם במצוה אחת מטיבין לו כמו שמטיבין לצדיק גמור ובברייתא דס"ל מריעין לו משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ודו"ק:

דף מ.

גמ' ב' נושאי קיסר כו'. ונ"ב ס"א [כושאי:
שם] ויכתב בספר כו' כצ"ל:
שם מחשבה שעושה פירות כו' כצ"ל ונ"ב ס"א:
רש"י בד"ה שגר כו' ואשה גדולה היתה כו'. נ"ב פי' היכא שאינה גדולה כל כך א"כ אין יכולת בידה אלא להעליל עליו ולהרגו וא"כ למה יהרוג עצמו יצפה לישועה ואם לא תהרגהו ואל יהרג את עצמו אבל מאחר שהיתה כל כך גדולה יכולה היא לכופו ביסורין עד שיעשה רצונה ודו"ק:
בא"ד ליפטר ממנה ומסור בידה להרגו כצ"ל:

בד"ה ילבש שחורים כו'. נ"ב עי' רש"י חגיגה פ' אין דורשין (חגיגה דף טז.) :

דף מ:

רש"י בד"ה לפי שהעולם כו' רובו כו' יראה הד"א:
תוס' בד"ה תלמוד גדול כו' קיים אמרינן לימד לא אמרינן כו' כצ"ל וכן בכל הדיבור צ"ל לימד. ונ"ב פי' דמסיק לשם כבוד גדול שעשו לחזקיהו מלך יהודה דאפקו לס"ת והניחו על המטה והאידנא לא עבדינן אי נמי אף האידנא עבדינן הכי אלא שהתם אמרו קיים זה מה שכתוב בתורה אבל האידנא לא אמרינן ורבי יוחנן ס"ל התם דאפילו קיים אמרינן אלא לימד לא אמרינן האידנא:

דף מא.

גמ' ושלח ושלחה מלמד כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה ושלח כו' נ"ב ואין הפי' מדלא כתיב ושלח וכתב ושלחה אלא ושלחה דכתיב בקרא הוא ושלח שהרי על הבעל קאי ודו"ק:
בד"ה ושלח ושלחה ב' פעמים כו' נ"ב פי' וא"כ ושלחה בתרא נמי דרשינן ושלח ושלחה:

דף מא:

רש"י בד"ה ותיתי כו' כ"ש מה לקדשים כו' כצ"ל:

דף מב.

גמ' נשיא אחד נשיא אחד ממטה כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה יתומים כו' כמה יונקי שדים נ"ב פי' ולא בעינן באו וק"ל:
בא"ד על פי הדיבור ואורים ותומים כו' נ"ב ומסוגיא דמדמה ליה שלוחו של אדם כמותו כו' לאו לגמרי מדמה ליה כו' וכן פירשו התוס' בגיטין בפ' השולח ע"ש:

דף מב:

רש"י בד"ה בעלויה כו' כפי דמים הס"ד:
בד"ה חטא חטא וכו' נ"ב דאל"כ כי פריך לעיל תרומה מנ"ל דעושה שליח ת"ל דעושה דאי לאו כן ג"ש למה לי ודו"ק:
תוס' בד"ה אבל שויה שליח כו' דהתם מיירי בשליח הדיינין נ"ב ומיהו המסקנא דאפילו שליח ב"ד חוזר כדאסיקנא פרק אלמנה ניזונית דשליח כאלמנה דאפילו בכל שהוא חוזר

ואכתי איכא למידק מדגרסינן בפרק גט פשוט ההיא איתתא דיהבא ליה זוזי לההוא גברא למזבן לה ארעא אזל זבין לה שלא באחריות אתא יקמיה דרב נחמן אמר ליה מצי למימר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי זיל את וזבנה שלא באחריות והדר זבנה נהלה באחריות ואמאי מחייבים התם לשליח בהכי נימא דלהוי ביטול מקח כי הכא י"ל דהתם השליח לקח סתם ואין למוכר דין ודברים אלא עמו ואע"פ שהוא אומר עכשיו שלצורך האשה לקחו אין למוכר בכך כלום ולפיכך צריך לפרוע דמים למוכר והאשה ג"כ יכולה לומר לשליח תן לי מעותי דלתקוני שדרתיך ורב נחמן ה"ק ליה אם חפצה היא בקרקע קבל עליה אחריות אבל לא יוכל לכפותה בכך שהרי היא יכולה לומר שהיא רוצה יותר באחריות המוכר משלו בר מן דין כיון שלא עשה שליחותו הרי מקחו אצל האשה בטל עכ"ל הר"ן ועיין מה שכתבתי בפרק אלמנה ניזונית בגליון:

דף מג.

רש"י בד"ה הוא ולא שלוחו גרסינן הס"ד ונ"ב פי' לאפוקי ולא שולחיו ודו"ק. תוס' בד"ה שלא מצינו כו' ככר זה של הקדש כו' נ"ב פי' שצוה לו לאכול ככר של הקדש אבל לא ידע דאי ידע פשיטא שאינו מועל ואפילו נזכר קודם שאכל השליח אינו מועל הבעל הבית. בא"ד והשליח לא ידע כו' נ"ב פי' דאם ידע פשיטא שמעל בעל הבית כדלעיל בתוס' (עיין במהרש"א):

ע"ברש"י בד"ה נערה המאורסה ה"ה לקטנה כו' נ"ב זה שייך לאחר חזרה של רש"י. בד"ה היא ואביה כו' ודוקא נערה כו' נ"ב זה שייך לפני חזרה:

תוס' בד"ה והשתא כו' משום דרחמנא אמר כו' נ"ב וקשה לי סוף סוף להימנו במיגו מאחר שעל כל פנים צריכין לישבע דיהבינהו למלוה ואי לאו קושטא קאמרי הוי משתבע דאהדרינהו ללוה וי"ל דאין זה מגו דשמא לא אהדרינהו וגם לא יהבינהו למלוה ומה שישבעו נשבעים על שקר ואין כאן מגו וק"ל:

בד"ה וכל שאינה כו' בדיעבד ולמ"ד משום כו' יש לה אב ויכול לשמור כו' כצ"ל:

דף מד.

רש"י בד"ה ורבי היא כו' מקודשת לי הס"ד:

בד"ה רבי שמעון כו' לא לך לא לך כו' כצ"ל:

בד"ה לא לך כו' כללא הוי הס"ז ונ"ב פירוש כלל של ר"י הוח פרטו של ר"מ וק"ל (עיין במהרש"א):

דף מד:

רש"י בד"ה וכולן ט"ו כו' או נתגרשו דכשמת ונפלה הצרה לפני היבם כו' כצ"ל ונ"ב ס"א:

דף מה:

גמרא שמא נתרצה הבן לא אמרינן נ"ב ביאור הא דקאמר שמא נתרצה הבן לא אמרינן לאו דוקא הוא דאין לפרש כמו שמא נתרצה האב דמאיזה טעם אין לחוש וכי בעבור שהוא דייק לא נוכל לומר שהוא נתרצה דשמא דייק ונתרצה ואין לומר דהכי פירושו מאחר ששמע ושתק לא אמרינן דנתרצה דבשלמא גבי האב אפשר דנתרצה והא דשתיק משום דמרתח שנתקדשה שלא לרצונו מה שאין שייך לומר הכא דא"כ מה מסיק ודלמא שליח שויה מכ"ש דלא אמרינן הכי מאחר ששתק ולא אמר לשום אדם שנתרצה כבר בכך ועוד דוחק לומר דהאי עובדא איירי דוקא דשתק ולא נתרצה אף בסוף ע"כ נראה דהכא איירי שנתרצה בודאי מיד כששמע רק דלא מהני מאחר דלא מנאו שליח ואין ביד האב לקדש אשה לבנו בשלמא גבי בת היכא דנתרצה חלו הקדושין למפרע וכאילו מחל והפקיר זכות שיש לו עליה וכן כתב הרא"ש ז"ל אבל בבן אפילו נתרצה אח"כ הבן אינו מועיל דצריך שיעשה את אביו שליח א"ל רבנן לרבא ודלמא שליח שויה כו' עד ודלמא ארצויה ארציה קמיה ושתק כלומר גילה הבן דעתו לאביו שהיה חפץ בה וכיון שחפץ בה וזכות הוא לו דזכין לאדם שלא בפניו הוי כאילו עשה האב שליח לקדש לו עכ"ל וא"כ האי דקאמר שמא נתרצה הבן כו' לאו דוקא הוא והוי כאילו אמר נתרצה הבן לא אמרינן ואגב שיטפא דאמר גבי אב שמא אמר גבי הבן נמי שמא ומ"מ נראה גם ליישב לישנא דשמא וה"ק בוודאי הריצוי דבן שהוא בסוף לא מועיל למפרע מה אתה אומר שמא היה מרוצה אף מתחלה לזאת האשה מאחר דנתרצה בהדיא לבסוף וא"כ זכה לו האב שלא בפניו והוי כאילו שלוחו דזכיה מטעם שליחות איתרבי כמ"ש הרא"ש לעיל מש"ה אמר שמא נתרצה הבן כלומר מקודם לא אמרינן בענין זה שיהא שלוחו מאחר דדייק ונסיב מסתמא לא נתרצה רצוי גמור אם לא שיעשה שליח ומסיק שפיר ודלמא שויה שליח בפרט מאחר דנתרצה להדיא לבסוף כו' עד דלמא ארצויה כו' כלומר והוי שליח ומשני בפי' אמר מר דאין חוששין להא דשמואל לומר שמא נתרצה על הספק אם לא שנשמע בפי' שנתרצה אח"כ האב דאז אמרינן כאילו נתרצה למפרע ה"נ לא אמרינן מן הסתם דנתרצה הכי מקודם באופן ריצוי גמור אם לא שנשמע בפירוש שעשה שליח ממש או דרך ריצוי קמיה אב דהוי כשליח ממש אבל מן הסתם לא אמרינן הכי נ"ל:

דף מו.

גמ' והא מלוה היא נ"ב וקשה דמשמע אי אמרינן המקדש במלוה מקודשת הוה שפיר ואמאי בעינן ש"פ בקמייתא מאחר דכללא הוא א"כ אפילו בפחות משוה פרוטה נמי ליצטרפי כולהו ונראה ליישב משום דאי הוה פחות משוה פרוטה לא הוו מצטרפי מאחר שאכלה קודם שגמר דבריו ואין שייך לצרף כולם יחד אם לא שיהיו יחד בעין דהא אין כאן מקום לחול קידושין אחד מנהון כי אם בצירוף מש"ה בעינן צירוף גמור שיהיו כולם יחד אבל לא נצרף מה שכבר אכלה אבל אי הוה שוה פרוטה באחת א"כ חל עליה קידושין מיד והשאר הוה כעין תנאי שיהיו ג"כ בצירוף א"כ בכל ענין מצטרפי ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף מו:

גמ' ותיהוי תרומה ולא תאכל כו' נ"ב תכלית כונת סוגיא זו מה דפריך לשמואל ולא לרב או אמאי לא פריך הך מתני' דקמח אהך מתני' דעצין נקוב בלתי פלוגתא דרב ושמואל בעבור שהמקשן היה סובר דהכל יודעים שאין אדם מפריש חלתו קמח והוא גמר ונתן לשם פקדון כרב ומש"ה הוא גזל ביד הכהן וגבי עצי"ץ נקוב כו' יודע ואינו יודע שהרי רואה שמפרישין אף מאינו נקוב וא"כ גמר ונתן לשם מתנה על הספק וכסברת התוס' וא"כ מש"ה הוא של כהן אלא שלא תאכל עד שיתרום עליה ממקום אחר אבל לשמואל דס"ל לעולם מתנה אלא דתקנו חכמים לאהדורי משום תקלה קשה כו':

שם תרומה ולא תאכל עד שיוציא כו' כצ"ל ונ"ב אבל על האינו נקוב לא חיישינן דבודאי בדיעבד תרומתו תרומה שהרי אינו חייב אלא מדרבנן כדאיתא לשם בפרק האשה רבה:

דף מז.

גמ' דאמר ל"ש כזית כזית כו' נ"ב תימה איך מדמה בזו ובזו לכזית וכזית דהתם חישב תרתי כזית ועיקר טעמא דרבי יהודה משום תפוס לשון ראשון אבל התקדשי בזו ובזו דלא אמר התקדשי אכל חד דלמא לעולם כללי הוי ועוד רבי יהודה מודה שאם חשב כזית למחר וחוץ למקום דאמרינן עירוב מחשבות אלמא דעיקר תלוי בשתי כזית ותפוס לשון ראשון ונראה דלא בעי להביא ראיה על בזו בזו דפרטא הוי דודאי רבי יהודה סבר פרטא הוי כדלעיל (דף מ"ד) אלא מייתי ראיה דר' יהודה סבר שאין חילוק בין בזו בזו לבין בזו ובזו וה"ק הא מני רבי היא דאמר אליבא דר"י דקאמר לשם כזית כזית פרטא הוי ואינו עירוב ורבי יהודה לא אמר במתני' אלא כזית כזית ורבי הוסיף ואמר דלרבי

יהודה ה"ה בכזית וכזית נמי הוי פרטא ולא ערבינן ה"נ סבר רבי כשם שלר"י התקדשי בזו בזו הוי פרטא ה"נ התקדשי בזו ובזו הוי פרטא לרבי אליבא דר' יהודה ודו"ק:

רש"י בד"ה ה"ג הא מני כו' ל"ש כזית כזית ול"ש כו' נ"ב בודאי לפי' ר"ת דפירש לעיל (דף מ"ד) דאדרבה בוי"ו הוי יותר פרטא א"כ צריך לגרום הכא ל"ש כזית וכזית ל"ש כזית כזית הוי פרטא וכן להפך הגירסא בזבחים רק לפי' ר"ת קשה א"כ הא דקאמר ועוד בזו ועוד בזו הוי זו וא"צ לומר זו קתני וצ"ל דר"ת מודה דועוד בזו הוי דומה יותר לכללי מבזו בזו לחוד דהוי פרטי ולפי פירושו צ"ל דהכא ה"ק הא מני רבי שאינו מחלק אליבא דר"י בין כזית וכזית לבין כזית ה"נ דלא מחלקינן לרבי יהודה בין התקדשי בזו בזו לבין התקדשי בזו ועוד בזו ודו"ק:

בא"ד ולרבי יהודה דאזיל בתר לשון ראשון הוי פיגול כו' נ"ב פי' לאפוקי חכמים דהתם דסברי דאמרינן עירוב מחשבות והוי כאילו אמר או חישב מתחלה חוץ למקומו דפסול הוה קודם שבא לידי פיגול ואין בו כרת ואף ר"י סבר שאם חישב תחילה כזית חוץ למקומו וכזית חוץ לזמנו דהיינו למחר שאין בו כרת דתפוס לשון ראשון ואם חישב להיפך יש בו כרת דתפוס לשון ראשון ובא לידי פיגול קודם שבא לידי פסול וק"ל:

תוס' בד"ה אם אינו כו' וחטא על תרומתו דהויא כו' נ"ב פי' שגרם שתרומה תהיה מן הרעה אלמא דמהני מעשיו ודו"ק:

בד"ה בזו ובזו כו' בין אוכלת למנחת כו' כצ"ל:

ע"בגמ' אמר רבא ותסברא כו' כצ"ל:

דף מח.

תוס' בד"ה ורבנן כו' מכל וכל וא"כ מאי האי דקאמר מספקא להו אי כר"מ כו' כצ"ל ונ"ב האי מכל וכל לאו דוקא דהא פליגי רבנן עליה דר"מ בשמין את הנייר כמ"ש התוס' לקמן אלא ה"ק בהאי מילתא דעדי חתימה כרתי יסברו ממש כר"מ ותלמודא ממש דמספקא להו כו' ומש"ה דייקי תוס' מהא דתלמודא דקאמר דמספקא כו' אבל לא דייקי מהא דא"כ במאי פליגי ר"מ ורבנן דשפיר פליגי בשמין את הנייר כדפרי'. (עי' במהרש"א):

בד"ה שמין את הנייר כו' דאמר עדי חתימה כרתי כו' נ"ב נ"ל דה"ט לאו דוקא הוא חדא איך נשמע מה"ט דעדי חתימה כרתי שאינה מתקדשת בתורת כסף אם יש בנייר ש"פ ועוד א"כ מ"ט דרבנן דאמרי מקודשת הלא מספקא להו דלמא עדי חתימה כרתי כר"מ אלא ה"פ ר"מ סבר דאין שמין את הנייר משום דאין דעתה על הנייר דסתמא קאמר אינה מקודשת משמע דבשום עניין אינה מקודשת ועוד דאי ר"מ סבר מקודשת בנייר

א"כ עיקר פלוגתא חסר מן הספר ומה שכתבו התוס' דסבר עדי חתימה כרתי לאו דוקא לטעמא קאמרי אלא כלומר שסבר ר"מ שבשום ענין אין מתקדשת בשטר אלא בעדי חתימה וא"ל א"כ מניין לתלמודא דמספקא לרבנן דלמא סברי עדי חתימה כרתי ובהא דשמין את הנייר לחוד הוא דפליגי וי"ל דתלמודא ס"ל דל"ג בדברי חכמים ואם לאו אינה מקודשת וא"כ ממילא מוכח דמספקא להו ודו"ק. :

דף מח:

גמ' ואב"א דכ"ע אין כו' ותניא אידך בו ולא במה כו' ותניא אידך במה שבתוכו כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה איכא דניחא כו' לא פליג ר"ש נ"ב ראוי להגיה פה רבנן וה"פ אף רבנן מודים היכא שאמר דינר כסף ונמצא סלע דמקודשת דשבח ממש הוא ומ"מ נ"ל דה"ק מודה ר"ש שאם הטעה אותה בממון כגון שהזכיר כמה דינרין כסף שעולים בסכום ממון יותר מדינר זהב דאינה מקודשת אף שהדבר עצמו משובח יותר דזהב חשוב מכסף וק"ל. ולפ"ז יתיישב הלשון שפיר אם הטעה האשה בממון דמשמע בלישנא טעות ממש ודו"ק (עי' במהרש"א):

דף מט.

גמרא מאי מגודלת גדלת כו' נ"ב וקשה קצת סוף סוף למה קרא שבח יוחסין ומה נאה פי' הר"ן שפירש שנולדה מעבד עברי ומש"ה נמי חשובה קצת בעיני שיבבותיה וק"ל:
תוס' בד"ה שיכול כו' לא מקרי קרח נ"ב פי' וה"ה נמי אם כתב עדיו מתוכו דהיינו שלשה עדים כמנין הקשרים אין לחוש על החלק שהרי עדיו מוכיחים עליו ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף מט:

גמ' ספרא ותוספתא על מנת כו' כצ"ל ונ"ב ס"א:
שם ההוא גברא דזבין לנכסיה אדעתא למיסק כו' כצ"ל ונ"ב פי' שאמר קודם מכירה שמוכר אדעתא דלמיסק כו' רק שבשעת המכירה לא אמר אשר"י פ' יש נוחלין:
רש"י בד"ה לנכסי מקרקעי הס"ד:
תוס' בד"ה דברים כו' תנאי כפול אלא גלוי מילתא כו' נ"ב פי' שאמר בשעת מכירה דאדעתא דלמיסק קזבין סגי בהכי ולא זו דלא בעי תנאי כפול אלא אף תנאי לא בעי כדפרישית וכן כתב הרא"ש להדיא בפרק יש נוחלין:

דף נ.

גמ' כל המומין הפוסלים כו' כצ"ל:

דף נ:

תוס' בד"ה חוששין כו' וכי שידך מאי הוי והא כו' נ"ב ואע"ג דאמרינן בפרק המדיר דמקדש בפחות מש"פ ובעל וכן קטן שקידש ובעל צריכה הימנו גט משום דאדם יודע שאין הקידושין תופסין בפחות מש"פ ויודע שאין קידושי קטן כלום וגמר ובעל לשם קדושין והכא משמע דאין אדם יודע אלא טועה דמש"ה אין חוששין לסבלונות לא קשיא דיודע ואינו יודע וגבי ביאה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לא מחית נפשיה לספיקא ובעל לשם קדושין אבל גבי סבלונות שאין לו חשש איסור בדבר סומך לשלחם על דעת קדושין ראשונים כשם שסמך עליהם מתחלה כשקדשה בהם והיינו דתניא בתוספתא המקדש בפחות משוה פרוטה ושלח סבלונות לא עשה כלום שעל מנת קידושין הראשונים שלח בעל קני וכו':

דף נא.

רש"י בד"ה המרבה כו' אלא כפי חשבון כו' נ"ב דהיינו חצי מדה מעשר פחות חלק ט' שבו והשאר כולו טבל ודו"ק:

בד"ה קני את וחמור כו' נ"ב קני את וחמור משל הוא שהרי החמור בודאי אין בו צד קנייה וא"כ קני את וחמור פשיטא דליכא ממשא בדבריו ה"נ הנותן מתנה לנולד ולעובר כו' גמרא פרק מי שמת:

דף נא:

גמ' דאית ליה הנאה מיניה נ"ב שמעינן מיניה במי שעשה שליח ליקח קרקע והלך ולקחה סתם יכול לומר לעצמי לקחתי ומיהו נ"ל דדוקא בקרקע סתם אבל בקרקע מיוחדת כיון שהוא מנהג רמאין כדאיתא בפרק האומר לא מצי אמר דשארית ישראל לא יעשו עולה ורש"י ז"ל פירש דשויתיה שליח שעשאתו שליח לקדשה לכל הבא ומשמע שאם עשאתו שליח לקדשה לפלוני בפירוש חיישינן עכ"ל הר"ן. :

דף נב.

רש"י בד"ה ונקיט רב בידיה תלת שלש מהן כו' כצ"ל:

דף נב:

תוס' בד"ה וכי אשה כו' הרי אין רגילות שתכנס לשם כו' נ"ב פירוש ובודאי לא לישאל הלכה בא מאחר דלא שכיחא אלא לקפחני בהלכה וק"ל:

דף נג.

גמ' לה' הוא קודש לה' הוא לה' כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה אשרו כו' עושקו הס"ד:
תוס' בד"ה וסמיך ליה כו' אלא וי"ו מוסיף על כו' נ"ב ולפ"ז אם על תודה בכדי נקט דהא קרא וזאת תורת זבח לעיל מיניה כתיב:

דף נג:

רש"י בד"ה אשה כו' בשגגת הקדש לר"מ מעות כו' הד"א:
תוס' בד"ה איהו לא כו' בקדושתם וקדושין צריכים כו' לא אמר שיגמרו עד כו' כצ"ל:
בד"ה אף במכר כו' דאם ירצה לגוזלו יקננו כו' כצ"ל:

דף נד.

גמ' דברי רבי יהודה נמחק:
תוס' בד"ה מועלים כו' בהא פליגי התם תנא קמא סבר יחזור ויתרום פי' מחדתין כו' לניסן ולא משמע מתוך פרש"י אם מועלים כו' כצ"ל ונ"ב פי' דרש"י לא הזכיר בפי' אותן חדתין שבאו אחר סוכות אלא פי' סתם חדתין דהיינו סתם שקלים המובאין תוך שנתן ודו"ק נ"ל:
בא"ד וה"נ תנא בירושלמי במסכת שקלים כו' שלמה שלישית כלו' שכלתה כל הקופה השלישית חוזר לשניה שלמה שניה כו' כצ"ל ונ"ב פי' לפי שאינו מריק כל הקופה הראשונה בפעם אחת אלא אע"פ שיש בראשונה חוזר לשניה וכן משניה לשלישית והשלישית נוטל ממנה עד שתשלם כולה ע"ש (עיין במהרש"א):

דף נד:

גמ' ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו כו' כצ"ל ונ"ב כן הוא בהדיא בפ"ד דמסכת מעשר שני ואפשר שרש"י מפרש מפני וק"ל. ורבינו שמשון מפרש לשם ומעשר שני שלו כלומר

שאין מחולל המעשר יותר מסלע ומאחר שהמעשר שוה ב' סלעים א"כ נשאר סלע של מעשר ביד הלוקח וזהו ומעשר שני שלו ע"ש:

דף נה.

תוס' בד"ה אין מועל וכו' ונהי נמי דסבר שהיא כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל כמו א"נ ודו"ק:

דף נה:

רש"י בד"ה וכי אומרים כו' נאמר לו עמוד וחטא כו' נ"ב ואף לפי מה שפירשו התוספות דכבר הוציאה לחולין ואחר כך עלה במחשבתו לתקן אפ"ה מיחזי כאילו תמימין נפדין דמי יודע מה היה במחשבתו כי אם הוא לבדו ודו"ק:

דף נו.

גמרא במעות מעשר שני ואם לקח כו' כצ"ל:
תוס' בד"ה ואם לקח כו' מאחר שהמוכר לפנינו כו' נ"ב פי' אפילו לריב"א שפי' אין מחללין היכא דליכא בעין מ"מ מאחר שהמוכר לפנינו היינו כופין אותו שילך לביתו של מוכר ויחלל כמו שפירשו תוספות בהיפוך הדף:
בד"ה במזיד כו' דנקט לעיל מתחללים במילתיה דר' מאיר דמשמע כו' כצ"ל:
בא"ד ולכך אין מתחלל בדיעבד נ"ב ואין להקשות מאחר שמן התורה מתחלל איך יחזרו דמים למקומן ויוציא המוכר הבהמה לחולין די"ל דאין ה"נ צריך המוכר להעלות לירושלים אלא שגם הלוקח צריך להעלות הדמים לירושלים ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף נו:

רש"י בד"ה מנלן שאסורה בהנאה הס"ד:
תוס' בד"ה מסתברא כו' אבל לפירוש הר"ם כו' נ"ב פי' דאי לאו דקנסינן למוכר משום דאית איסורא לגביה ע"כ הוה קנסינן ללוקח שיחול עליו ואז היה מחולל אבל לפירוש ריב"א לא היה מחולל מאי אמרת הלא אף לפי' ריב"א הוה קנסינן ללוקח שילך לביתו של מוכר ויחלל היינו נמי כדי לתקן האיסור שביד המוכר אבל אי לאו האיסור בידו לא היינו כופין אותו בכך נמצא מה שהאיסור בידו אינו מביאו לידי קנס והיזק. וצ"ע היטב (עיין במהרש"א):

בא"ד והבהמה קדושה נ"ב פי' אי לאו דתקנו יחזרו דמים למקומן שהרי כתב אבל מוכר יודע שהמעות מתחללות על הבהמה ועובר אלפני עור לא תתן מכשול משום הכי תקנו שיחזרו דמים למקומן וק"ל:
בא"ד אבל לפי' ר"י ניחא כו' כצ"ל:

דף נז.

רש"י בד"ה כקדשים כו' דאין משיבין על ההיקש נ"ב נ"ל לפרש דעת רש"י שסובר (בודאי) עגלה ערופה בודאי אינה תופס דמיו דהא לא אקרי קודש ומשמע בסוגיא דלא שייך תפיסת דמים אלא בקודש כלומר שיצא הוא לחולין ע"י כך וא"כ איכא למיפרך מה לקדשים שאסורים שהרי חמור דתפיס דמים כו'. על זה פי' אין משיבין על ההיקש ואף שאין זה היקש אלא מאחר שדומה לגזירה שוה שמצינו ביה כפרה כקדשים אין משיבין עליו ודו"ק:
תוס' בד"ה כפרה כו' אבל מחיים לא נ"ב וזה התירוץ אינו עיקר דהא לקמן מוכח דעגלה יליף מציפורי כמו שפירשו התוספות לקמן (עיין במהרש"א):
בד"ה וזה אשר כו' וא"ת להך תנא נ"ב פי' דס"ל מחיים אינו נאסר ולא יליף מעגלה ערופה ודו"ק:
בא"ד הנאה הוא דמחיים נ"ב פי' אף רבי יוחנן מודה בזה רק דלא סבירא ליה דמיתסרא מחיים דכולי האי לא ילפינן שחוטה ממשולחת דשחוטה איסורה תלוי בשחיטתה כדאמר לעיל בדברי רבי יוחנן ואף ריש לקיש דאוסר מחיים לא יליף שחוטה ממשולחת כי אם מעגלה ערופה כמו שפירשו התוספות לקמן וק"ל:
בד"ה שחט כו' שחיטה ולא מקודם כו' שמא אחר לקיחה היה כו' כצ"ל ונ"ב פירוש ואיידי דמינכרא שהיא מכה ישנה שלא בא מחדש אחר השחיטה ודו"ק:
בד"ה תנאי כו' ציפור השחוטה נ"ב אבל שחוטה ממשולחת לא ילפינן כדפרישית לעיל:

דף נז:

גמרא מין המכשיר נ"ב ס"א הכשר:
רש"י בד"ה אמר קרא כו' הוא קדש כתיב למדרש ביה קדוש הוא כו' כצ"ל:
בד"ה שכן כו' אתי ליה במה מצינו להחמיר ולאסור כצ"ל:
בד"ה ה"ג בתורת כהנים כו' ופירושא חד לחיה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה בדיעבד ודקתני כו' כצ"ל ונ"ב כן מצאתי בפי' מדויק וכן משמע הגירסא ברש"י שכתב והא דקתני מרבה אני את החיה וק"ל וכן איתא בפירוש הקונטרס שגורסים התוספות נ"ל:

תוס' בד"ה כל שעומד כו' וקשה שהרי כו' נ"ב אבל על הגמרא אינן מקשים רק על פירוש הקונטרס עיין בפיסקי תוספות (עיין במהרש"א):

דף נח.

גמ' מין הכשר ומנין כו' דבי רבה אמר כו' בעזרה אישתיקו אתו לקמיה דרבה אמר כו' כצ"ל ונ"ב ס"א:

שם הכא כי חרם הוא וכתיב התם כו' כצ"ל ונמחק והיית חרם כמוהו ונ"ב עיין בעבודה זרה דף נ"ז וכ"כ ריטב"א דה"ג ועוד נ"ב נ"ל טעות דשני קראי למה ואף שהיה לי לישב בדוחק מ"מ לא נהירא דבפרק רבי ישמעאל בע"ז איתא להדיא דלא דרשינן שוה מיעוט אלא קרא דחרם הוא ועוד למ"ד דב' כתובים אין מלמדין ל"ל האי קרא דהא חרם הוא מוקי לה התם לאותו מ"ד שני כתובים אין מלמדין למעוטי חליפי חליפין וא"כ יובל היא למאי אתא וכן בגירסת הריטב"א ליתא ותרי מעוטי דקאמר לאו דוקא אלא שני כתובים כו' הוי כחד מיעוט וחרם הוא הוי תרי מיעוטי ודו"ק. (עיין במהרש"א):

במתני' ובאפר חטאת נ"ב ס"א פרה. רש"י בד"ה ת"ל כו' אכילה כתמימים כצ"ל:

בד"ה ר' שמעון כו' ובהנאה ובבשר בחלב כו' בהנאה ובחולין בעזרה כו' כצ"ל והד"א:

תוס' בד"ה ושני כתובים כו' וי"ל מדכתיב כו' נ"ב תימה סוף סוף למ"ד חליפי חליפין אסורים אמאי הוו שני כתובין הלא צריך קרא והיית חרם כמוהו לאסור חליפי חליפין עד עולם וראיתי בתוס' דעבודה זרה שהקשו התוס' כך ועמדו בקושיא ומ"מ נראה דלפי האמת לא קשה מידי מה בכך דלא הוי שני כתובין א"כ מאי אית לך למימר נילף מנייהו הא איהו בעי חרם הוא למעוטי אלא שמ"מ דוחק הוא הלשון שאומר שני כתובים הן וס"ל מלמדין אינו צריך לכל זה דלעולם ס"ל אין מלמדין והכא לא הוי שני כתובים וזהו מה שעומדים התוס' לשם בקושיא ודו"ק:

ע"בגמ' וכן האומר נ"ב אף שהרא"ש מפרש האי וכן דקאמר קאי אמה שמקודשת לשני מ"מ נ"ל פשטא דמתני' דקאי אמילתא דרמאות כמו הלך דרישא שהוא רמאי הכי נמי מי שקדשה עד זמן פלוני ובא השני יקדשה דהוי נמי מקודשת לו והוי רמאי ודוקא קדשה אבל חזר וטרח כדי לקדשה ובא אחר וקדשה לאו רשע נקרא ולא רמאי ואינו דמי לעני המהפך בחררה כו' שיכול לומר לו קנה לך במקום אחר מה שאין כן בנשיאת אשה שיכול לומר לא ניחא לי באחרת ואפילו רש"י שפי' חררה של הפקר אפילו הכי נוכל לחלק דבקדושין שרי משום פריה ורביה כמו שחילק רש"י בפרק בתרא דע"ז על מתני'

דהמקדש בערלה והרא"ש הביאו ומ"מ היכא שקדשה כבר ועשה מעשה פשיטא דנקרא רמאי ורשע:

תוס' בד"ה והלך כו' הרי את מקודשת לי והיא כו' כצ"ל ונ"ב מבואר באשר"י:

דף נט.

גמ' איבעי ליה לאודועי כו':

שם אמר זבנה ניהלי כו' נ"ב וא"ת והתניא בתוספתא ואיתא נמי בירושלמי בפרק איזהו נשך הנותן מעות לחבירו ליקח לו פירות למחצית שכר ולא לקח אין עליו אלא תרעומות ואם ידוע שלקח מוציא ממנו בעל כרחו והכי נמי ליפקוה להההיא ארעא רבה בב"ח מרב תירצו התוספות בשם בעל נתיבות נ"ל דהתם כשלקח בזוזי של משלח אבל הכא רב בזוזי דנפשיה זבן עכ"ל הר"ן. רש"י בד"ה והגיע כו' מפורש בפרק השולח כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד כל כמה דלא מטא כו':

דף נט:

רש"י בד"ה ואפילו כו' לא כו' וקדשה כו' וחזרה בה כו' כצ"ל:

בד"ה לעולם כו' בתוך ל' ושיהיו כו' כצ"ל:

בד"ה מספקא כו' מעכשיו אי כו' הד"א:

דף ס:

גמ' ואם הראה על השלחן כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה בית כור כו' תמצאנו ר"ס כו' נ"ב נ"ל ט"ס וכך הוא רע"ד וכן מצאתי ברמב"ם ואף שהוא מעט יותר מבית כור לא דקדקו כל כך לסוף חשבון תשבורת ע"ש ודע שבית כור עפר הוא ע"ה אלפים אמה על אמה ובזה תמצא ע"ו אמות יתירות ונמצא שרע"ד הוא פחות מחצי טפח ורביע טפח ועוד מעט יותר ודו"ק. תוס' בד"ה א"ב כו' והא ליתא דהא אפילו לר"י כו' נ"ב הקשה לי משכיל אחד מנ"מ סוף סוף יכול לומר לרב הונא דמקודשת ודאי ולרב יהודה מקודשת מספק דהא הך אוקימתא דלעיל דאמר איכא בינייהו שפשטה ידה כו' על כרחך נמי דהכי פירושו דלרב הונא אינה מקודשת כלל ולרב יהודה מקודשת מספק דשמא לא הוי הנאה ונ"ל דלא קשה כי לעיל דאיירי הסוגיא בקידושין אז מוקי שפיר דאיכא בינייהו כשפשטה כו' דלרב הונא אינה מקודשת כלל לשני ולרב יהודה מקודשת מספק אבל הכא דבגיטין איירי והך אוקימתא כולה בגיטין נקבעה אלא שמביא התלמוד אגב גררא וא"כ התם בגיטין לא בעי לאוקמא מאי בינייהו

אלא לענין ניטין אי הוי גט או לא אי בעי גט או לא וא"כ לא שייך לפרש הכא כשפשטה ידה כו' אלא לומר דלרב הונא בעי גט או לא דהא אף לרב יהודה בעי גט ודו"ק נ"ל. (עיין מהרש"א):

בא"ד כדאמר פרק מי שאחזו לכשתתן כו' נ"ב נ"ל ט"ס כי לשם לא נאמר וראיה שתוס' מתרצים לשם שבאמת היה יכול לתרץ כגון שפשטה ידה כו' ואם היה נאמר בגמרא מגורשת ואינה מגורשת עד שתתן א"כ לא היה באפשרי לתרץ כגון שפשטה ידה וכך נ"ל לגרוס והא דאמרינן בפרק מי שאחזו לכשתתן דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן ומלבם מתרצים כדי לתרץ למה אינו משני א"ב שנקרע כו' ולשם כותבין הוה מצי לשנויי ואינם רוצים לחלק ולומר מגורשת מספק כו' וכמה פעמים נמצא בתוס' שבמקום אחד כותבים הוה מצי לשנויי ובמקום אחר מתרצים כה"ג וכן משמע בהדיא בדבור הסמוך שמעצמן היו מחלקים זה התירוץ וק"ל ואף לשם בד"ה אדמפלגי במהיום כו' כותבים התוספות כן בשם ר"י וא"כ האי הוה מצי שכותבים התוספות אינו לפי' ר"י ודו"ק. (עיין במהרש"א):

בד"ה אבל דכ"ע כו' סברי לי ואפילו ליורשי כו' כצ"ל:

דף סא.

תוס' בד"ה כל תנאי כו' וה"פ שאפילו בארץ כנען כו' נ"ב אינו תולה במה שפירשו התוס' שר"ח פליג אכולהו וק"ל רק חוזר ומפרש הפשט:

דף סא:

גמ' בן גמליאל אי לא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מי גרם כו' נכסים אף בני כו' הד"א. בד"ה מקמי כו' לאו ואם לא כו' כנען א"ל כו' הד"א:

תוס' בד"ה בשלמא כו' דיהיה נקי ונראה ששתי כו' כצ"ל ונ"ב וחוזר על מה שפירש ר"י שאינו כפרש"י שמותר ליקח כנענית וק"ל:

דף סב.

גמ' חרב תאכלו כו' נ"ב פסוק הוא בישעיה ואינו ר"ל שיאכלו חרב א"כ היה לו לנקוד כמו טוב הארץ תאכלו דלעיל מיניה אלא פירושו אכילת חרב כלומר קאי על דלעיל אם תשמעו טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו האכילה לא תהיה כי אם לחרב ופי' רד"ק כן

הוא ולכן הגמרא ג"כ רוצה ליישב איך היא אכילת חרב אלא אכילה שקשה כחרב ולכן נקוד תאכלו:
שם אקושי כו' נ"ב פי' בערוך כמו קשה:

דף סב:

גמ' דבעי רב אושעיא הנותן כו' נ"ב נראה בעיני דהכי פירושא בשלמא אי הוי אמרינן דמשו"ה אינה מקודשת מאחר דאינה ראויה לקדושין באותה שעה שקדשה אבל היכא שקדשה בשתי פרוטות דהוה עתה ראויה לקדשה וא"כ מאחר דלא קדים חד לחבריה כל אחת חל בזמנו ותפסי שפיר קידושין אבל השתא דמפרש משום דאינה בידו לקדשה א"כ ה"ה היכא דקדשה בשתי פרוטות דהא נמי אין בידו לקדשה לכשיגרשנה ודו"ק:

דף סג.

רש"י בד"ה והוא שנתן כו' לא מקדשה דישנה כו' הד"א:
תוס' בד"ה כגון כו' כשפודהו או קונהו שליחותיה עבדינן דניחא ליה כו' כצ"ל ונ"ב פי' כשפודהו מישראל או קונהו מעובד כוכבים כדי לשחררו להיות ישראל:
בד"ה יפר שמא כו' הראוי לו ויאסר אף כו' כצ"ל:

דף סג:

רש"י בד"ה כיון דאיכא אחר בהדיה כו' ונותן גט נ"ב ודוקא שנתרצו אלו האומרים קדשתיה שאחד נותן גט ואחד כונס אבל אם זה רוצה לכנוס וזה רוצה לכנוס אין נאמנים שניהם אלא ליתן גט ואפילו לרב אסי דהא ממ"נ חד חציף קמי אב ולא ידעינן הי מינייהו:

דף סד.

גמ' קדשתי את בתי הקטנה קדשתיה כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה בשעת קידושין כו' מן היבום הס"ד. בד"ה שאני התם כו' תלוי בו אבל כו' כצ"ל:
בד"ה ברייתא כו' נאמן לאסור כצ"ל והס"ד:
ע"ברש"י בד"ה בוגרות כו' דקטנה קדושי אלא להכי כו' כצ"ל:

דף סה.

גמ' א"ל רב אדא בר מתנה לאביי הא פסח כו' כ"ה בס"א:

דף סה:

רש"י בד"ה עד אחד כו' אפילו מכחשה ליה כו' כצ"ל:

דף סו.

גמ' דקים ליה בנפשיה דאכל חולין כו' כן הוא בס"א:
רש"י בד"ה כך הוא דינו לסבול חרפתו כצ"ל והס"ד:

דף סו:

גמרא ואיזו זו זו שפחה כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה כהנת כו' כהן ישראל כו' כצ"ל:
בד"ה אחר הפגום שבשניהם שנולד כו' כצ"ל:

דף סז.

רש"י בד"ה ואי זו כו' עבירה ואי ס"ל כו' הד"א:

דף סז:

גמ' מנלן דילפינן מאחות כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה אי זכר כו' יהא מותר שהוא שלישי כו' ונ"ב נ"ל שר"ל כשהוא שלישי וק"ל:

דף סח.

רש"י בד"ה בע"כ כו' ולר' ישבב בבעולה לכ"ג הס"ד:

דף סח:

גמ' אמר קרא כי יסיר כו' נ"ב פי' לא לכתוב כי יסיר אלא בתך לא תתן לבנו משום בנך ודו"ק:

דף סט.

גמרא בפיסקא נמחק כו':

דף ע.

גמ' ממזרי ונתיני נמחק ונתיני ונ"ב מהכא לא יליף נתיני אלא מקרא דלעיל דילפינן כהני לויי ישראלי ילפינן נמי נתיני דכתיב בהדיא בהאי קרא נתיני:

אדן אימר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם כו' כצ"ל וכן אח"כ. ותנא על כולם אליהו כו' כצ"ל ונ"ב לולי פרש"י דפי' כהני לויי ישראלי הייתי מפרשו דקאי אהך תלתא בין שנשא אשה פסולה בין שנשא אשה פגומה בין שנשא אשה שאינה מהוגנת לו פי' אינה מיוחסת כמותו ועל שלשתן כותב על נשא אשה פסולה כותב אוי לו לפוסל את זרעו ולנושא אשה פגומה כותב אוי לפוגם את משפחתו ואנושא אשה שאינה מהוגנת לו כותב אוי לנושא אשה שאינה הוגנת לו וק"ל:

דף ע:

גמרא אדהכי והכי א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה ציער כו' את שלוחו לפניו וחייב מלקות הס"ד ונ"ב טי' בפני השליח ויותר נראה שהיה מבזה שולחו בפניו ודו"ק:

תוס' בד"ה קשים גרים פירש בקונטרס כו' נ"ב ריש פרק כל היד:

בא"ד עלה אתם עכ"ל ויש מפרשים כו' כצ"ל:

דף עא:

גמ' כהני לויי כו' אטו כו' לרב יצחק בריה דרב יהודה דגדל ולא נסיב א"ל מאי טעם כו' כצ"ל:

אמר רב מיוחסא דבבל היינו שתיקותא כן הוא בס"א:

ואין מניחין אותו לידבק בחבירו כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה תתאה תחתונה נ"ב פירוש מצד פנים של דיגלת:

בד"ה בפרת על שפת פרת נ"ב פי' מצד פנים של פרת. תוס' בד"ה כאן כו' מיוחסת מד' אמהות כו' נ"ב זהו מפורש באשר"י היטב:

בא"ד דאמרינן ליה זיל כו' כצ"ל:

דף עב.

גמ' זו פרת דבורסי ההוא גברא כו' אמר רב חלזון הרי היא כגולה. (זה הפירוש שייך על תחומי בבל) ונ"ב ציור זה@ מצאתי בספר ישן והעתקתיהו והיינו דסבירא להו דרבי

יוחנן בא להוסיף על שמואל כמו ששמואל מוסיף על רב ולפי זה צ"ל הא דמתמה תלמודא אדרב לייט אדשמואל לא לייט משום דאביי היה מבבל ורב ושמואל נמי מבבל הוו לאפוקי רבי יוחנן שהיה מארץ ישראל ופשיטא שלא יבואו לסמוך יחוסא דבבל על רבי יוחנן כי אם על רב ושמואל שהיו נמי מבבל ואפשר נמי לומר אביי דהוה לייט אדרב לא הוה שמיע הא דרבי יוחנן דהוה מא"י ותלמודא הוא דקא מסדר רבי יוחנן בתר דרב ושמואל לפי שהוא מוסיף עליהם. אכן נראה גם כן לפרש דמעברת דגיזמא הוא למטה מאקרא והרצועה מושכת הימנה באלכסון לצד מעלה ומסבבת כל מקומות הפסולים כגון אקרא וגישרא ואיהו דקירא ויורדת לשוט מישוט והמדקדק בלשון רש"י יראה כמו שפירשתי (עיין במהרש"א). רש"י בד"ה תכלתא דבבל כו' נ"ב פי' בערוך מה תכלת מובחר שבגלימא כך זו מובחרת של ארצות בבל פי' אחר אחרית בבל עכ"ל:

תוס' בד"ה בין הנהרות כו' וצ"ל דשני מקומות כו' נ"ב ונראה בעיני דאינו קשה כל כך דנהי דעומד בין הנהרים ס"ס מאחר שגבוה כל כך ומשוך לצד דרום לא מהני ומשו"ה לא פירש רש"י מידי בהא דבין הנהרות כו' דהוו מקומות אלא סבר כפשוטו וכל מה שפירש רש"י לעיל על שפת הנהר כו' מבפנים על שפת הנהר כי כך היו המקומות יושבין בשפת הנהר ומשו"ה פירש רש"י דלא בעי למטה בפרת כו' לפי שבבל מושכת למטה הימנו משמע דאפמיא תתאי לפנים מדגלת יושב ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף עב:

גמ' ניקו מקמך הכא ועבדין ניזלו כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה גר נושא כו' קהל הס"ד. ואח"כ מה"ד הולד ממזר דכתיב כו' הד"א:

דף עג.

רש"י בד"ה חד לקהל כהנים הס"ד:

דף עג:

רש"י בד"ה לזה מכרתי כו' נתנו לו דמים כל אחד כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה בד"א כו' לא שייך לומר מיגו כדי להאמינו כו' נ"ב פי' ומאי פריך תלמודא ולחזי כו' דלמא כל אחד אומר אני נתתי והוא אינו מהימן לומר ממי קבל המעות מאחר שנסתלק מן המקח ודו"ק:

בא"ד דמשמע דנאמן בכל ענין נ"ב דאל"כ [לא] הל"ל נאמן לומר לזה מכרתי כו' אלא נאמן לומר זה נתן לי מעות כו' ודו"ק:

בא"ד שאם ידע הוה אמרינן כו' נ"ב פי' ואמר שזה נתן ברצון והאחר השליך בע"כ בפניו תו לא הוה נאמן שמכר לזה שהשליך בע"כ ואין לומר דאין הכי נמי למי שאומר שמרצון נתן לו המעות הוא זכה במקח דהדרא קושיא לדוכתין דנאמן המוכר כו' משמע בכל ענין מדלא אמר נאמן לומר זה נתן מרצון כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף עד.

רש"י בד"ה וכותי כו' ספיקייהו הס"ד:

דף עה.

רש"י בד"ה מכה"ג באלמנה כו' ב' חילולין במשמע כו' נ"ב לא היה ולא נברא אלא יליף מלשון חילול עיין בדף ע"ז וכה"ג מביא רש"י בפרק אלמנה לכהן גדול עיין בפרק ד' מיתות מ"ש בדף נ"א (עיין במהרש"א):

ד"ה מה כהן כו' נמחק:

בד"ה ורב אמר כו' אצלה כו' הד"א:

דף עה:

גמ' ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן הקצינים שבעם כן הוא בס"א:

תוס' בד"ה ורבי ישמעאל כו' דאיכא למיחש טפי שלא תינשא כו' יש ממזר אפילו מחייבי כו' נ"ב פי' כגון לרבי סימאי דוקא וכן בסוף החולץ כתב ר"י להדיא כן עיין שם:

בד"ה השתא כו' והשתא לק"מ דר"י אדר"י כו' כצ"ל:

דף עו.

גמ' לויה וישראלית מוסיפין כו' נ"ב ובנוסחאות כתיב לוים וישראלים מוסיפין עוד אחת ולפ"ז פירוש משנתינו כך הנושא אשה כלומר שהוא נושא אשה כשירה לכהונה ובידוע שהוא כהן שהוא צריך לחוש לפסולי כהונה בודק ארבע אמהות בלבד דפסול כהונה בהכי סגי אבל לוים וישראלים שבדיקתן מפני פסולי קהל צריך שיבדקו עוד אחת ואין הכי נמי שהכהן גם כן צריך להוסיף ולבדוק מפני פסולי קהל עוד אחת ומתניתין הכי קאמר שהבדיקה המיוחדת לכהנים בד' אמהות סגי לה אבל בבדיקה שהיא שוה אף ללוים וישראלים צריך להוסיף עוד אחת ובהכי אתי שפיר מאי דפרכינן ואיהי נמי תבדק בדידיה ומפרקינן מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין כלומר אין הכי נמי דאיהי נמי בדקה בדידיה אלא משום הכי לא תנא מתני'

שהיא בודקת בו מפני שאינו דומה בדיקתה לבדיקתו איהו בדיק אף בפסולי כהונה ואיהי לא בדקה אלא בפסולי קהל ואין הכי נמי דסיפא דתני לוים וישראלים מוסיפין עוד אחת אחד האנשים ואחד הנשים במשמע וזה שהחמירו בבדיקות פסולי כהונה מפורש בירושלמי שהקשו ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהן אמר רבי בון אחת זו ואחת זו קנסו כדי שיהא אדם מדביק בשבטו ובמשפחתו כלומר כולה מתניתין קנס הוא בין בכהן בין בישראל ובדין הוא שלא יהא צריכין בדיקה אבל קנס הוא כדי שיהא אדם מדביק בשבטו ובמשפחתו שהיא בדוקה לו ולא יהא צריך לטרוח לבדוק וקנסו בלוים וישראלים יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כל כך ביוחסין ואין מדבקין במשפחות אי נמי דבפסולי קהל שוה בכל הצריכו בדיקה יתירה עכ"ל ר"ן ואף לנוסח שלנו נוכל לפרש כן עיין בתוספות ודו"ק:

רש"י בד"ה אבל הכי צ"ל ואלא הכא כו':

תוס' בד"ה הנושא כו' שיהא בנה כשר לכהונה נ"ב בנה לאו דוקא אלא כלומר ולד שלה והיינו הבת. (עיין במהרש"א):

בד"ה צריך כו' לכ"ע בני ישראל מקוה כו' כצ"ל. :

דף עו:

גמ' אושפזיכניה דרב אדא כו' כצ"ל:

רש"י בד"ה מאי מוסיפין כו' מתנית' הס"ד:

בד"ה מאן דמתני כו' אליבא דרב הס"ד:

דף עח.

גמ' רבא אומר בעל לוקה כו' נ"ב הסמ"ג כתב דצריך בעילה וקדושין ואז לוקה שתים וכתב נמי דלא חייב בבעילה לחוד בלא קידש אלא בכ"ג באלמנה שמחללה בביאתו לאפוקי גרושה זונה כו' שכבר פסולה אינו חייב בבעילה לחוד ע"ש ונ"ב עוד ומה שיש להקשות לדעת הסמ"ג הכי הל"ל קידש לוקה לא קידש אינו לוקה למעוטי בעל בלא קידש וע"ז הוה שייך למימר ומודה בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קידש דלוקה אלא משום דלא פסיקא כי לפעמים אפילו על גרושה לוקה בבעל ולא קידש וכגון שגמר ביאתו דחייב משום לא יחלל וק"ל והארכתי בביאורי הסמ"ג:

שם מה להצד השוה שבהן שכן פוסלים בביאתם ורבי יהודה גר נמי כו' כצ"ל ונ"ב כך נ"ל לפי' תוס':

רש"י בד"ה כ"ג באלמנה כו' לא יחלל הס"ד:

בד"ה משנזרעו בתוליה כו' גמרו בתוליה לביאה שאם כו' כצ"ל:

דף עט.

רש"י בד"ה וכ"ת בציר ליכא טפי איכא והא אלא בלבד קאמר ל"ג כצ"ל ונ"ב מצאתי בגמרא ישנה וכן ברא"ש. בד"ה כל ג' כו' תרומה ואיכא למ"ד כו' כצ"ל:

דף עט:

גמ' בקבא זוטא והאי מדרבנן כו' כצ"ל:
רש"י בד"ה כ"ע כיילי כו' א"א והאי מדרבנן כו' הד"א:

דף פא.

גמ' שפיר דמי אמר ליה כגון אנא ואת כו' כצ"ל ונ"ב ס"א א"ל לאו כשרים כגון אנא ואת כו' אבל ברש"י דפי' בתמיה משמע כגירסא של פנים:
שם אבל ביחוד א"א לא שלא תהא כו' נ"ב לכאורה נראה דווקא אותה אין מלקין משום לעז אבל אותו מלקין דמאן ידע דבעבורה היא נלקה ומשו"ה מיושב רש"י שפיר מה שפירש אם בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד להלקות הלא בלאו הכי אין מלקין משום לעז ואף התוספות לא הקשו על רש"י מזה מידי אלא בודאי ה"ק בעלה בעיר אין חוששין אף להלקותו רק שהטור אבן העזר כתב להדיא שאף אותו אין מלקין משום לעז וצ"ע:

דף פא:

גמרא רב ששת מעבר ליה נהרא כו' כן הוא בס"א:
רש"י בד"ה במה הכתוב מדבר מאחר שאישה הפרם מה שאכלה בהיתר אכלה ומה זו סליחה כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד והיא שותה יין מזידה כו'. ומה"ד אלא תנאי כו':
בד"ה אמר רבי טרפון לאנשי ביתו הס"ד:
בד"ה שתי יבמות כו' צרה וכן אשה וצרתה כו' כצ"ל:
בד"ה תינוקת בת כו' קודם לכן שומא הס"ד:
בד"ה זה וזה כו' בסימנים שבדדים דהיינו בוחל כו' כצ"ל: